

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2023. október 16.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI HIVATAL

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!**Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor**

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd oldja meg a feladatokat! Egyes feladatok végén zárójelben közöljük, hogy mely bekezdés(ek) alapján kell válaszát megadnia.

Lehóczky Ágnes: A mitikus jelentéssel telítődő tárgyi kép. A fa-motívum Nemes Nagy Ágnes költészetében (részletek)

1. A majdnem ötven év alatt felhalmozódott tanulmányok, szakirodalmi és irodalomtörténeti törekvések Nemes Nagy Ágnes költészetét tárgyaló írásai szinte kivétel nélkül két poétikai irányról beszélnek a Nemes Nagy-féle művekkel kapcsolatban, és kategorikusan az egyik mellett érvelnek. Talán túlságosan is egyszerűnek és lecsupaszítottak tűnik két iránynak ilyen formában való kiemelése, mégis ezek az életművet tekintve a legizgalmasabb és leginkább vitatható kérdések. Nevezetesen arról a két megközelítésbeli szemléletről van szó, mely határozottan különbséget tesz mítoszteremtő irodalmi mű, mitikus költészet és a huszadik században poétikai törekvéssé vált objektív, tárgyias költészet között.

2. Az *In memoriam Nemes Nagy Ágnes. Erkölc és rémület között* című kötetben alig találunk olyan elemzést, amely legalább az egyiket ne említené és gondolatmenetét ne az egyik megközelítés szolgálatába állítaná, tegyük hozzá, hogy az objektívizáló irány javára, a mítoszteremtő olvasat rovására. Hasonló tematikájú az *Orpheus* Nemes Nagy Ágnes-száma, de ebben figyelemfelkeltő Poszler György tanulmánya: *Objektív líra – szubjektív mítosz*. Poszler találóan használja a tárgyias hangú mitikus líra terminust e két irány ötvözésére. [...] Grezsa Ferenc pedig már intellektuális mítoszlól beszél, amikor Nemes Nagy Ágnes költészetét tárgyalja. Hasonlóképpen folytathatnánk a sort. Mindenekelőtt azonban definiálni kell mind a mitikus költészet, mind pedig a tárgyias költészet jelentésköreit, jellemvonásait, értéktartományait és legfőképpen azt, vajon ténylegesen szétválasztható-e a kettő (különösen a Nemes Nagy-féle költészet összetevőit helyezve a középpontba).

3. Mítikus irodalom és objektív irodalom között feltűnően erős párhuzamok vonhatók. Nemes Nagy Ágnes versvállalkozásainak nagy része projekció. Egy-egy vágy, gondolat, érzelm kivetítése valamely tárgyra vagy más létezőre. Objektív korrelatívot¹ használ, valamilyen tárgyat, elemet, jelenséget, személyt, hogy abba belebújva, elrejtőzve önmagát fejezze ki. A belső tartalmaknak ilyen típusú indirekt, világra vetített kifejezőmódja az objektív költészet. Azonban nem mindegy, hogy hogyan zajlik a projekció folyamata. Először is minden olyan költészet, mely tárgyban fejezi ki magát, tárgyias, tehát projiciál. A projekció mint lélektani mozzanat jelen van a legtöbb költői kísérletben, bár észrevehetően gyakoribb az objektív költészetben. Az objektív költészetben azonban a tárgyi világ, a természet nem jelentés nélküli, nem a költő vetíti rá a jelentést, és nem is csupán ráaggatja a jelentéssel teli tárgyakra érzelmeit, hanem úgy igaz és pontos, hogy a tárgyi világtól megragadottan emel ki részleteket. A tárgyak alanyi jelentést hordoznak, felkeltik az érzelmet. A belső vágy és a természet tárgyai között tehát mélyről fakadó a kapcsolat. A mitikus gondolkodó vágyát az ahhoz tapadó tárgyba, szóba, szimbólumba önti. Az objektív költő hasonlóan jár el. Csak azt éppen objektív korrelatívnak nevezzük, amely koncentrált terminus mindarra, ami szimbólum, metafora, jelkép vagy névtelen. [...]

4. A mítosz alapja valamilyen tapasztalat, történeti tapasztalat, élmény, valami baj érzetének az átélése, mely a modern ember számára egyfajta elidegenedés tapasztalatát is jelentheti. A mitikus világrend egyik alapvető tapasztalata tehát valamely törés, általában a természet és az ember kapcsolatának megszakadása, megromlása. A mítosz, a mitikus irodalom erre próbál

---

¹ objektív korrelatív: olyan tárgy, helyzet, esemény, amely közvetítője lehet a személyes érzelmeknek; objektív tárgy és személyes érzés kölcsönös kapcsolatba lép

választ keresni, megoldást, rendet teremteni. Nemes Nagy Ágnes nemcsak mint költő éli át a természettől való elszakadásnak a tapasztalatát, hanem ezt a modern ember alapvető életérzésének, közös emberi tapasztalatának tekinti. A rendteremtés pedig Nemes Nagynál alapvető gesztus: rendet teremteni életünkben, a világ rendjében, fogalmainkban, lelkünkben. A rendteremtés tulajdonképpen egyfajta erkölcsi álláspont is nála. Rendbe szedni a körülöttünk széthulló világ részeit, kezdve a természet és az ember kapcsolatának renoválásával. [...]

5. A fa-motívum

Nemes Nagy Ágnes lírájának struktúra-összetartó ereje a szöveget felépítő, újra meg újra visszatérő, ciklikusan előforduló szimbólumok, képek, motívumok ismétlődése. Ilyen alapmotívum Nemes Nagy Ágnes költészetében a fa. [...] Tekintélyes listát gyűjthetünk az életműből a fa-motívum előfordulásának gyakoriságát tekintve. [...] A rengeteg példa közül csak néhányat említve: nézzük a Paradicsomkert képeit. Vészjósón és szinte végzetként jelenik meg az Édenben maga a Fa, mely a bűnbeesés archetipikus képe, tárgyának szimbóluma lesz. Az ószövegségi szövegek két fát említenek, a tudás fáját, amelyről Éva szakított, és az élet fáját, mely Ádámnak az egyéni halhatatlanságot biztosította volna. A kettő azonban mégis egyként jelenik meg, mint ahogy a versben is csak egy Fa van: „Lebágyad. Csönd. A hegytetőn / ül mozdulatlan két alak, [...] Szél mozdul olykor. / S válaszolva / végigrezeg a fuvalomra / fejük fölött a Fa.” A primitív népek mítoszaiban az eredetmítosz sok párhuzamot mutat a halál mítoszaival. Az ember, mivel evett a tudás fájáról, elveszítette egyéni halhatatlanságra való jogát és a vegetatív halál-születés állandóságát, ciklikusságát választotta. A Paradicsomkert angyala azért könyörög (Istennek), hogy ne indítsa el az idő gépezetét, a szenvedéstől akarja megmenteni a mit sem tudó emberpárt. A Fa origójából indul ki a teremtés és az idő. Az időtlenségből kilép az emberi történeti idő, és ezzel elkezdődik a szenvedés is. A Fa központi motívuma tehát mindenképpen a szenvedés felé mutat, az sem véletlen, hogy a teremtéstörténet-beli fa, a tudás és élet fája a későbbi mitikus gondolkodásban a kereszt fájával, Krisztus szenvedésének és halálának tárgyi megfelelőjével, szimbólumával válik egyenlővé.

6. Az idő nem véletlen kapcsolódhat össze a fával. [...] A fa hosszú életével a visszafordíthatatlan időre emlékeztet, az időmúlás jelképe, éves periodikusságával a körforgásszerű időt, élet-halál ciklikusságát is jelenti. Az élet szentségét ábrázoló életfa, világfa fokozatosan átalakul az idő, a történelem szimbólumává, múlt, jelen és jövő kontinuitást jelölő szimbólumává. Ilyen értelemben tehát a tárgyalt vers paradicsomi fája valóban vészjósón áll a hallgatag emberpár felett, az angyal tudatában van az idő irreverzibilitást rejtő tulajdonságának, ezért könyörög kétségbeesetten megálljért.

A fa idővel való párhuzama azonban nemcsak a történeti időt érinti, hanem a különböző idősíkokat és -dimenziókat, a közöttük lévő kapcsolatot, az átjárhatóság lehetőségét. Egyes archaikus népek hite szerint egykor hatalmas fatörzs kötötte össze a világ középpontját az éggel, így könnyen lehetett kapcsolatot teremteni az istenséggel. Csak a sámánok, papok, hősök stb. képesek felvenni újra a kapcsolatot az éggel.

A világ középpontjában álló hegy, oszlop, fa nagyon elterjedt szimbólum. Kapcsolat ég és föld között. [...]

A világfa az élet és halál fája, a termékenység és bőség fája, a szerelem fája, a közép fája, az égisz érő, „tetejetlen” fa, a felemelkedés fája, lélekfa, sámánfa, misztikus fa, tudás fája, az idő és a történelem fája, kereszt. A világrend fenntartója: a világ tartópillérét, a Föld forgástengelyét, a világot kerítő Tejutat, a nap útját, a szivárványt a világfa egyaránt megtestesítheti.

A feladatlap bázisszövege az eredeti forrásszöveg módosításával (rövidítésével, nyelvtani egyszerűsítésével), de az eredeti szöveg integritásának megtartása mellett jött létre. Az eredeti szöveg forrása:

Lehóczky Ágnes (2002): A mitikus jelentéssel telítődő tárgyi kép. A fa-motívum Nemes Nagy Ágnes költészetében. In: *Irodalomtörténet* 33/83. évf. 1.sz.

1. Nevezze meg a szöveg alapján, melyek a Nemes Nagy Ágnes-életmű megítélésének legvitathatóbb kérdései! Két kérdéskört említsen! (1, 2)

Lehetséges válaszlemek:

- Nemes Nagy Ágnes költészetében két poétikai irányról beszélnek; melyik irányzatba sorolható be a költő?
- Nem leegyszerűsítése-e költészetének, ha csak erről a két irányról beszélünk?
- Szétválasztható-e a két irány Nemes Nagy Ágnes költészetében?

Adható: 2, 1, 0 pont.

2. a) Milyen két poétikai irányról beszél a tanulmány Nemes Nagy költészetében? (1)

- mítoszeremtő irodalmi mű, mitikus költészet
- objektív, tárgyias költészet

Adható: 2, 1, 0 pont.

b) Nevezzen meg egy különbséget, eltérést a két poétikai irányzat között! Válaszát a szöveg 3. és/vagy 4. bekezdése alapján fogalmazza meg! Idézhet is.

Lehetséges válaszlemek:

mitikus költészet	objektív/tárgyias költészet
A mitikus gondolkodó vágyát az ahhoz tapadó tárgyba, szóba, szimbólumba önti. / A mitikus irodalom az ember és a természet megbomlott kapcsolatát akarja visszaállítani, / rendet akar teremteni a természet és az ember kapcsolatának renoválásával.	A tárgyi világ, a természet nem jelentés nélküli, nem a költő vetíti rá a jelentést / a tárgyi világtól megragadottan emel ki részleteket. / A tárgyak alanyi jelentést hordoznak, felkeltik az érzelmet. / A belső vágy és a természet tárgyai között mélyről fakadó a kapcsolat.

Adható: 2, 1, 0 pont.

Helyes válasz esetén a 2 pont akkor is megadható, ha a vizsgázó idéz, de nem teszi ki az idézőjelet.

1 pont akkor adható, ha a vizsgázó csak az egyik poétikai irányzatot jellemzi.

3. Mennyiben tér el az *Objektív líra – szubjektív mítosz* című tanulmány az *In memoriam Nemes Nagy Ágnes. Erkölcs és rémület között* című kötet írásaitól? (2) Mutasson be egy szemléletbeli lényeges eltérést!

<i>Objektív líra – szubjektív mítosz</i>	<i>In memoriam Nemes Nagy Ágnes. Erkölcs és rémület között</i>
a szerző ötvözi a két irányt/ a tárgyias hangú mitikus líra terminust használja	a tanulmányok az objektív irány javára, a mítoszeremtő olvasat rovására értelmezik a műveket/közelítenek a művekhez

Adható: 1, 0 pont. A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.

---

4. Adja meg az alábbi két fogalom magyarázatát a szöveg és/vagy saját ismeretei alapján!

projekció: egy gondolat, érzelem kivetítése (valamely tárgyra, létezőre, jelenségre)

archetípus: őskép / valaminek az ősi alakja, formája / mitologikus, szimbolikus képzetek, az emberiség legrégebbi, legáltalánosabb tudatformái /az emberiség ősi tapasztalatait rögzítik

Adható: 2, 1, 0 pont.

5. A fa már őseink gondolkodásában is központi helyet foglalt el. Ezt bizonyítják az alábbi szövegek is. Nevezze meg a műfajukat!

a) És nevele az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest és eledelre jót, az élet fáját is, a kertnek közepette, és a jó és gonosz tudásának fáját.

Műfaj: teremtéstörténet / teremtésmítosz / mítosz

b) Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren túl, a pokol kapujának az ajtajában volt egy nagy cserfa, annak volt hetvenhét gyökere, hetvenhét ága...

Műfaj: népmese / mese

c) Erdő, erdő, de magas a teteje,
jaj, de régen lehullott a levele,
jaj, de régen lehullott a levele,
árva madár párját keresi benne.

Műfaj: népdal

d) Árnyékáért becsüljük a vén fát. / Nem esik messze az alma a fájától.

Műfaj: közmondás

Adható: 3, 1, 0 pont.

4 helyes válasz 3 pont.

3 helyes válasz 2 pont.

2 helyes válasz 1 pont.

1 helyes válasz esetén nem adható pont.

e) **Mi a közös az a), b), c), d) műfajokban? Olyan választ fogalmazzon meg, amellyel alátámasztja az 5. feladat első mondatának (A fa már őseink gondolkodásában is központi helyet foglalt el.) állítását!**

Lehetséges válaszlelemek

- a mese, mítosz, népdal, közmondás az emberi kultúra ősi, hosszú időn át szójhagyomány útján továbbörökített szövegei
- a közösség formálta, őrizte ezeket a szövegeket, műfajokat
- mély életbölcesség, tapasztalat fogalmazódik meg bennük
- ember és környezete viszonyáról, kapcsolatáról mesélnek
- rejtett értelemben, közvetve tanítanak, ősi tudást adnak át

Adható: 1, 0 pont. A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.

6. Nemes Nagy Ágnes költészetében a fa legtöbbször konkrét fajtaként szerepel: dió, kőris, jegenye, fenyő, tölgy, füge stb. Az alábbi versben, versrészletekben is konkrét fajták fordulnak elő. Nevezze meg ezeket!

A)

a) Herkules ilyet a Hesperidák kertjébe' se látott,
Hósi Ulysses sem Alkinoos szigetén.
Még boldog szigetek bő rétjein is csoda lenne,
Nemhogy a pannon-föld északi hús rögein.
S íme virágzik a _____merészen a télben,
Ám csodaszép rügyeit zuzmara fogja be majd!
_____, kicsi Phyllis, nincs még fecske e tájon,
Vagy hát oly nehezen vártad az ifju Tavaszt?

A kihagyott fajta: mandulafácscsa / mandula / mandulafa

b) „Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély _____, mellyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge széltől földre terítettik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, melly ha megvész:
Róma ledül, s rabigába görbed.”

A kihagyott fajta: tölgy / tölgyfa

c) „Ah, de mit látok? középen
Ott egy _____ virít,
Csillag, gyöngy és földi ágból,
Három ellenző világból,
Új jelenség, új csoda.
S aki ott kötözve ül,
A gonosz, kaján anyó,
Nénje tán a vén időnek,
Mint leláncolt fergeteg.”

A kihagyott fajta: almatő / almafa / alma

d) „Őrizd eszelősen néhány jelzödet, álmodat,
Ne mukkanj, amikor a boss megszámolja fogad.
Szorongasd még a bugyrodát, rongyaidat, szegény
Emlékeid: egy hajfürtöt, fényképet, költeményt –
Mert ez maradt. Zsugorian még számba veheted
A Mikó utca _____-t, mind a hetet,
És Jenő nem adta vissza a Shelley-kötetet,
És már nincs, akinek a hóhér eladja a kötelelet,
És elszáradnak idegeink, elapad vérünk, agyunk,
Látjátok feleim szem'tekkel, mik vagyunk?
Íme, por és hamu vagyunk.”

A kihagyott fajta: gesztenyefa / gesztenye

e) „Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a _____ az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takarja el a bérci tetőt.”

A kihagyott fajtája: nyárfa

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

B)

Az a) mű verselése és a versforma pontos megnevezése:

időmértékes / antik verselés

disztichon / hexameter és pentameter sorok váltakozása

A b) idézetet tartalmazó mű szerzője: Berzsenyi Dániel

A c) idézetet tartalmazó emberiségdráma drámamodelljének pontos megnevezése:

kétszintes drámamodell / drámatípus

A d) idézetet tartalmazó mű címe: Halotti beszéd

Az e) idézetet tartalmazó mű műfaja: elégia

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

7. Olvassa el Petőfi Sándor versét, majd válaszoljon a kérdésekre!

Fa leszek, ha fának vagy virága.
Ha harmat vagy: én virág leszek.
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...
Csak hogy lényink egyesüljenek.

Ha, leányka, te vagy a mennyország:
Akkor én csillaggá változom.
Ha, leányka, te vagy a pokol: (hogyan)
Egyesüljünk) én elkárhozom.

a) Mi a műfaja a költeménynek?

dal / népies műdal

Adható 1, 0 pont

b) Petőfinek egyik jellegzetes költeménytípusa az ún. metamorfózisvers. Nevezhetjük-e a *Fa leszek, ha...* kezdetű verset metamorfózisversnek? Válaszát indokolja!

Lehetséges válaszkelemek:

Igen, nevezhetjük metamorfózisversnek, hiszen

- **új meg új alakban** láttatja magát a költő (fa, virág, harmat, csillag)

- az *én* és a *te* lehetséges **alakváltozatait** mutatja be a vers, folyamatosan alkalmazkodva egymás metamorfózisaihoz

- örökös **átalakulás, átváltozás** van a versben

- a lírai én minduntalan **más alakban tűnik fel**

- a lírai én és szerelme új és új alakban kergetőznek, játszanak egymással

A helyes válasz indoklással együtt ér 1 pontot.

Minden más helytálló válasz elfogadható.

Adható 1, 0 pont

c) Mi állandó, állapotszerű a versben? Írjon egy példát!

Lehetséges válaszkelemek

- a szerelem, a vágy állandó
- az *én* és *te* egységének vágya
- egymástól való függés
- „(hogy/Egyesüljünk)” kimondott vágya
- a másikkal való azonosulás akarása
- a változás mint állandóság

Minden más helytálló válasz elfogadható.

Adható 1, 0 pont

d) Az udvarló vers a költő kétségeit is megfogalmazza, a szerelem beteljesülését kétesélyessé teszi. Támassa alá ezt az állítást a szövegből egy grammatikai/nyelvi példával!

Lehetséges válaszkelemek:

- a *leszek* jövő idejű igealak a még be nem teljesültet fejezi ki
- a feltételes időhatározói alárendelés, a feltételes mellékmondatok a vers beszélőjére vonatkoznak / a feltételes mód használata
- az igeidők tudatos használata: a nő a jelen (vagy), a férfi a jövő (leszek), de a jövő bizonytalan

Adható 1, 0 pont

Adható összesen: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

8. A költészetben visszatérő motívum a fával kapcsolatban a víz, a folyó. A víz lehet a veszélyes irracionálisnak, a tudatfolyam, az idő, az emlékek sodrásának, a köztes létnek, a terek közti átmenetnek, a megtisztulásnak, megújulásnak az archetipikus képe.

A) Az alábbiakban olyan irodalmi művek elemzéséből olvashat részleteket, amely művekben fontos szerepet játszik a víz, mint archetípus.

Adja meg a felidézett mű címét és a mű szerzőjének teljes nevét!

a) A víz partján meditációba mélyedt lírai hős az „*idő egészével*” néz szembe. Az eső („*eső módra hullt*”) és a folyó összekapcsolásával („*az idő árján*”) a folyó az idő és az emlékezet allegóriájává válik; összeköt múltat, jelent, jövőt.

A szerző neve: József Attila

A mű címe: *A Dunánál*

b) A víz, és különösen a folyó létszimbólum is. Az ember parányinak tetszik a lét hömpölygő forgatagában. A főhős – a Szent Borbála fedélzetén – folyásiránnyal szemben igyekszik átküzdeni magát a viharos részen. Az ő két életét köti össze és ugyanakkor választja el a folyó.

A szerző neve: Jókai Mór

A mű címe: *Az arany ember*

c) A bibliai motívumokat is előhívó záró jelenet – a feleség odaadó gondoskodása – példázatos jelentést is hordoz. A víz, a mosdatás, a megtisztulás egyben a múlt lezárása és az életbe való visszatérés jelképe is.

A szerző neve: Déry Tibor

A mű címe: *Szerelem*

d) A költemény a lírai hős nézőpontjából két folyó-motívum köré építi ki képrendszerét. Az egyik folyó a titokzatos, egzotikus szent Gangesz, a művészet, a szépség, a lélek otthona. A másik folyó a magyar valóságot, az ország elmaradottságát fejezi ki.

A szerző neve: Ady Endre

A mű címe: *A Tisza-parton*

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

A szerző neve és a mű címe együttesen értékelhető. Az *arany ember* regénycím írása más változatban (Arany ember, Az aranyember) is elfogadható.

B) Nevezzen meg a szöveg és a feladatlap egésze és ismeretei alapján a FA és a VÍZ közös jegyei, jellemzői közül kettőt!

Lehetséges válaszselemek

- a fa és a víz is párhuzamba állítható az idővel
- múlt, jelen és jövő kontinuitást jelölő szimbólumok
- világokat köt össze és választ el
- folyamatos megújulást szimbolizálnak
- bibliai motívumokat idéznek fel
- eredetmítoszokkal kapcsolatosak
- a művészet archetípusai
- létszimbólumok

Minden más helytálló válasz elfogadható.

Adható: 2, 1, 0 pont.

9. Nevezze meg az alábbi két idézetben előforduló kiemelt, közös szóképet!

<p>„Szirom borzong a fán, lehull; fehértől illatokkal alkonyul.” (Radnóti Miklós: <i>Május</i>)</p>	<p>„Titkok illata Fénylett hajadban” (Tóth Árpád: <i>Esti kérdés</i>)</p>
--	---

a) **A közös szókép neve:** szinesztézia

Adható: 1, 0 pont.

b) **A szókép fogalma, meghatározása:** különböző érzékszervi területek összekapcsolásával létrehozott szókép.

Adható: 1, 0 pont.

10. A Nemes Nagy Ágnesről szóló tanulmány utolsó, 6. bekezdése kapcsolatba hozható Arany János *Kertben* című versének részletével. Mindkét szövegből kiemelhetők konkrét szószerkezetek, képek, melyek a kapcsolódást bizonyítják. Egészítse ki a táblázatot a hiányzó elemekkel!

„Műhely körül a bánatos férj
Sohajtva jár, nyög nagyokat;
Ide fehérledek deszkái,
Épen azok közt válogat.
Amaz talán bölcső leendett,
Menyegzős ág eme darab:
Belőlük elhunyt hitvesének
Most, íme, koporsót farag.”

Lehetséges válaszelemek:

Arany János: <i>Kertben</i> (részlet)	A tanulmány 6. bekezdése
bölcső és koporsó	élet és halál fája
menyegzős ág	termékenység és bőség fája / a szerelem fája

Adható: 2, 1, 0 pont.

11. Oravecz Imre kortárs költő (1943–) *Távozó fa* (2015) című kötetének fő motívuma az elmúlás. A kötet nyitóverse, az *Alkony* már kezdősoraiban tömörítette az öregedés, elmúlás, a magány, a kapcsolatok felbomlása, a test elfáradása alapélményeket.

„A ház előtt kert,
a kert alatt völgy,
a völgyön túl hegy,
a kertből a napot nézem,
mely leáldozóban van a hegy mögött.”

Írjon egy-egy példát (képet, toposzt) az alábbiakra! Megoldásában felhasználhatja a 11. feladat összes információját.

Lehetséges válaszelemek:

az öregedésre: *Távozó fa* / *Alkony* / a hegy a távolban van, elérhetetlen

a magányra: az E/1. igealak / kert: zárt világ, elzárkózás

a test elfáradására: a *nézem* ige passzív cselekvés / a nap (a férfierő szimbóluma)
leáldozóban van

Adható: 3, 2, 1., 0 pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

1. A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!
2. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.
3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.
4. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.
5. A javítási-értékelési útmutató közli a műértelmező szövegalkotás, valamint a reflektáló szövegalkotás feladatokra adható pontok teljesítménytartományait.
4. Az értékelő az adott feladatmegoldást az egyes értékelési szempontokon belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontveszteséggel jár, ide értve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.
6. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válaszelemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a szövegalkotási feladatot, a szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont esetében 0 pont.

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA Tartalom – adható összesen 15 pont. A bázisszöveg és feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.	
Pont	A teljesítménytartomány jellemzői
15–12 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
11–6 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; a tárgyi-fogalmi tudás részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
5–0 pont	alig vagy nem reflektál a feladatban adott szempontokra; többségükben felületes, tartalmatlan közlések, megalapozatlan állítások; hiányos, téves tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések
Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.	
5–4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem
3–2 pont	részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem
1–0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (400 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (900 szónál több)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10–8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7–6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5–3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2–0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

---

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Értelmezze Vas István költeményét! Elemzésében fejtse ki, milyen eszközökkel mutatja be a költő az idő múlását! Térjen ki a mű címének és a párbeszéd formájának a lehetséges jelentéseire!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Vas István: Párbeszéd két ismeretlen között

És megint a rózsák.

És megint a nyár.

Még észreveszed?

Egyre sűrűbben.

Fut az év.

És egyre rövidebb.

Lassan kifogysz az időből.

Kifogyok.

No és mi lesz?

Mi lenne? Az, amire azt mondják, természetes.

Szóval eltűröd?

Nem. Csak kibírom azt, ami tűrhetetlen.

És mivel készülsz rá?

Semmivel.

Most is, mi van a kezében?

Hát az, ami szokott. A cigaretta, a pohár, a toll.

Persze, a szájalmas kacat, amihez ragaszkodol,
A személyes holmi, az emlék, az arcok, a tulajdonod.
Meddig akarod tartani? Jobb lesz, ha eldobod,
És üres kézzel elindulsz és elmégy az utakon túlra,
A domb tetejére.

Minek?

Addigra ősz lesz újra,

S a domb tetején, ahol egy fa, egy bokor sem akad,
Hideg eső veri az árvalányhajat,
S a csupasz domb tetején az eső téged is csupaszra ver,
S kimossa belőled azt, amit ma fontosnak hiszel,
S kihullanak belőled az arcok és adatok,
S a lényegig csupaszon átléphetesz, tudod, hová.

Nem akarok

Átlépni sehová, ha nem úgy, aki vagyok.

És nem megyek föl a csupasz dombra.

Ne légy konok.

De konok vagyok és még mindig gyűjtöm azt,

ami megtelít,

És konokul nem akarok lecsupaszodni a lényegig.
Tudom, kifogyok az időből. De nem akarok kifogni
Abból, ami a hideg esőben is tán fel tud majd lobogni.

És mit gondolsz? Azzal a lobogással megnyered
Azt, ami vár? Vagy annak is tán feltételeket
Szabnál?

Nem. Csak a feltételeit nem fogadhatom el,
És aminek nem *én* kellek, az énnekem se kell.
Mert lettem, ami lettem, és magamat meg nem adom.

Elveszi úgyis.

Vegye el, ha van ilyen hatalom.

Kifogysz az időből. Készülj, mert készül rád az, ami vár.
És mi lesz addig?

Megint a rózsák és megint a nyár.

(1963)

Forrás: Vas István: *Itt voltam* (1976). Magvető–Szépirodalmi Könyvkiadó 253–254.

A Tartalom szempontból a dolgozat akkor helyezhető a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó a feladatban megadott szempontok mindegyikét releváns, értékelhető közlésben, meggyőzően kifejti, összefüggéseiben feltárja, azaz

1. bemutatja az idő múlásának megjelenítését a versben,
2. elemzésében kitér a mű címének lehetséges jelentéseire,
3. értelmezi a párbeszéd formáját.

A feladatkiírás szempontjaira a vizsgázónak mindenképpen szükséges válaszelemeket adni; ezek hiánya tartalmi pontlevonásokkal jár.

Lehetséges tartalmi elemek a feladat kiírásának szempontjai szerint:

Az idő múlásának megjelenítése a versben

- Számvető vers, amelynek témája a közelítő öregség, az elmúlás, a vágyak és örömök tovatűnése.
- A vers hinni akar a személyiség, a személyesség maradandóságában, az elmúlás fölé kerekedő értékekben („*Nem akarok / Átlépni sehová, ha nem úgy, aki vagyok*”, „*És aminek nem én kellek, az énnekem se kell. / Mert lettem, ami lettem, és magamat nem adom.*”).
- A költői életkedvnek, az elmúlás elleni küzdelemnek visszatérő lírai eszköze az emlékezés, az emlék, amely a maga törekeny voltával, bizonytalanságával, asszociációival dacol a mulandósággal, és dacol a jelen kemény valóságával. Az elkerülhetetlen vég bizonyosságával a csendes, de mindent jelentő kacatok, a személyes holmi, az arcok, az emlékek állnak szemben.
- A „*csupasz domb*”, „*az eső*” lélektelenségével és értéktelenségével az ember konok emlékgyűjtését állítja szembe a vers: „*De konok vagyok és még mindig gyűjtöm azt, ami megtelít, / És konokul nem akarok lecsupaszodni a lényegig. / Tudom, kifogyok az időből. De nem akarok kifogni / Abból, ami a hideg esőben is tán fel tud majd lobogni.*”

- A könyörtelenül rohanó idővel Vas István az alkotást helyezi szembe; az alkotó lét a semmi ellenpontjaként jelenik meg.
- A szellemi alkotás erejének szimbóluma a versben a rózsa, amely az emberiség ősi szépség- és életszimbólumaként, évente többszöri virágzásával, évelő létével a természet örökkévalóságát hirdeti, ugyanakkor a rózsa felcsillantja az ember szellemi alkotásokban megnyilvánuló öröklését, illetve az ember feltámadásának reményét is.
- A rózsa a vers központi szimbóluma, keretbe foglalja a költeményt: a verskezdő sorok szuggesztív ismétlésétől („*És megint a rózsák. / És megint a nyár.*”) a zárlat bizonyosságáig: a kérdésre, hogy mi lesz, ha kifogy a lírai én az időből, a válasz: „*Megint a rózsák és megint a nyár.*” A kiüresedés, a halál ellenpólusa az élet, az értékteremtés, a kiteljesedés.
- A vers „két” lírai énje valójában a vershős két énje: az egyik a realista, a kérlelhetetlenül ironikus (és önironikus), a másik a bátor és konok álmodó, a jelen és a múlt, az elmúlást plasztikusan láttató és az elmúlással a törekeny szépséget szembeállító, az anyag és a szellem.
- A vers toposzai a két én köré rendeződnek: az egyiké az ősz, az eső, a könyörtelenül múltó idő, a másiké a nyár, a rózsa, az emlékek idősíkja.
- Az eltávozás („*elmégy*”), az eső, a csupasz domb, az ősz az elmúlás, a vég, a halál, a vágyak nélküli létezés jelképei („*S a csupasz domb tetején az eső téged is csupaszra ver, / S kimossa belőled azt, amit fontosnak hiszel, / S kihullanak belőled az arcok és adatok, / S a lényegig csupaszon átléphetsz, tudod, hová.*”)
- A nyár, a rózsa a megújhódást, az elmúlással dacoló bátorságot szimbolizálja. A nyár és az ősz váltakozása a körforgást, a természet örökkévalóságát jelenti, az életutazás jelzői is egyben.
- Vas István az idő múlásával a világ szépségét, a megszokott tárgyakat („*A cigaretta, a pohár, a toll*”), a személyességet, a visszaemlékezés képességét, a törekeny idillt állítja szembe. Idő- és értéksíkok szembesülnek a költeményben, de a vers nem értékeket ütköztet, az ellentétes érzések, gondolatok egymás mellett haladva egységet alkotnak.
- Az egyén elutasít mindent, ami öntörvényű hatalom, mert az elveszi az öntörvényű emberi lét értelmét; elutasít mindent, ami halál, mert konokul nem adja fel vágyait, az öröm lehetőségét („*Mert lettem, ami lettem, és magamat meg nem adom*”, „*Vegye el, ha van ilyen hatalom.*”)

A mű címének értelmezése

- A vers címe egy meglehetősen egyszerű, mégis furcsa kommunikációs szituációt vázol: a „*párbeszéd*” és az „*ismeretlen*” szavak összekapcsolása abszurd, groteszk, bizarr kommunikációs helyzetet konnotál.
- A verskezdő ráció a cím alapján kialakult elvárásainkra: „*És megint a rózsák.*”
- Az in medias res kezdés arra enged következtetni, hogy a „beszélgetés” korántsem két ismeretlen első találkozása; a meghitt hangnem, az egymást követő tómondatok meghitt kapcsolatot feltételeznek, a két „*ismeretlen*” nemcsak ismeri egymást, hanem vannak közös előismereteik, tapasztalataik, élményeik, nem először „beszélgetnek” erről a témáról (visszakérdés: „*Még észreveszed?*”).
- A címbeli „*ismeretlen*”-ből feszültség sugárzik, de az élőbeszédszerű verskezdő, a társalgási hangnem a megszokott, már-már szokványos és mégis fokozottan lírai „*párbeszéd*” átértékeli azt, amit a cím alapján gondolnánk a „két” szereplőről.
- A folyamatosan és követelőzően kérdező, már-már provokatív én és a válaszait szelíden megfogalmazó én voltaképpen nem egymással szemben állnak; a megszólító én iróniája és önironikus megnyilatkozásai, illetve a megszólított én szilárd eltökéltsége és rezignált határozottsága kiegészítik egymást.

-
- A vers nem két ismeretlen közötti párbeszéd, legalább két szempontból nem az: a beszélők nem ismeretlenek egymásnak, és valójában nem párbeszédet folytatnak a szó kommunikációelméleti értelmében.

A párbeszéd szerepe

- A vers formája a párbeszédes jellegből fakadóan izgalmas: az avantgárd költészetet idézi vizuálisan. A sorok tördelése a párbeszédeességből fakad, a rímek többször késleltetettek, a ritmus az élőbeszédhez igazodik.
- A vers külső képe nem a klasszikus dialogikus formát, még csak nem is az avantgárd képverseket idézi, hanem a verses drámák formai megoldását. A vers tárgyas-intellektuális tartalma, a tartalom mélysége is ezt a fajta drámaiságot erősíti fel.
- Önmegszólító versként is felfogható a költemény, a lírai én önmagával vitázik.
- A címben szereplő párbeszéd egy, az emberi létezését összegző, az emberi lét értelmét megfogalmazó belső monológként értelmezhető. Az egyén, a személy saját kérdéseire keresi a választ. A verszárlat végleg kioltja a párbeszédet: visszatérünk a verskezdet képéhez: a megint a rózsák és megint a nyár örök ismétlődésként, körforgásnak határozzák meg az emberi létet.
- A nyugtalanító kérdések („*Na mi lesz?*”, „*Szóval, eltűröd?*”, „*És mivel készülsz rá?*”, „*És mit gondolsz?*”, „*Azzal a lobogással megnyered / Azt, ami vár? Vagy annak is tán feltételeket / Szabnál?*”, „*És mi lesz addig?*”) és a lakonikus, bölcs válaszok („*Semmivel.*”, „*Nem. Csak kibírom azt, ami tűrhetetlen.*”, „*Nem. Csak a feltételeit nem fogadom el.*”, „*Megint a rózsák és megint a nyár.*”) az egyén belső vívódásait mutatják, az „én” keresi a választ önnön létezésének értelmére.
- A vers teste válaszol a nyugtalanító kérdésekre: a törékeny értékrend, a múlhatatlannak remélt emberi emlékek az önmagában kételkedő, a világ dolgaiban bizonytalan embernek nemcsak vigaszt adnak az elmúlásra, hanem értelmet a létezésének. „*Megint a rózsák és megint a nyár.*”

Minden, a feladatkírásnak megfelelő, a Javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de a szövegre épülő, helytálló értelmezés elfogadható!

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA 20 pont	
Tárgyi tudás, általános tájékozottság; problémaérzékenység, gondolatgazdagság; gondolatmenet, szövegfelépítés; nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) szerint.	
Tartalom	
5–4 pont	releváns, tárgyyszerű választ ad a feladat valamennyi szempontjára, bizonyítja tájékozottságát, kritikai gondolkodását, alkalmazza tárgyi tudását
3–2 pont	a feladatmegoldásban részleges válaszok; hiányos tájékozottság, esetleges tárgyi tévedés/ek
1–0 pont	erősen hiányos megoldás, kitér az adott szempontok elől; tájékozatlanság, félreértések
Problémaérzékenység	
5–4 pont	problémamegoldó gondolkodás, meggyőző, kifejtett állítások, következtetések; gondolati érettség, nyitottság, gondolatgazdagság, ítélőképesség érvényesülése
3–2 pont	helyenként kifejtetlen, megalapozatlan állítások; kevésbé releváns, közhelyes gondolatok
1–0 pont	érzéketlenség a problémára; irreleváns megállapítások, félreértések, felületos megközelítés
Gondolatmenet	
5–4 pont	relevánsan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem: 150-450 szó
3–2 pont	meggyőző gondolatmenetre törekvés; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem (150-450 szó)
1–0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (150 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (550 szó fölött)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	
5–4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás, kifejező mondszerkesztés; gazdag, pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; kiváló nyelvhelyesség
3–2 pont	választékosságra törekvés; néhol töredékes előadásmód, mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, bizonytalanság a nyelvi regiszterben; néhány nyelvhelyességi hiba
1–0 pont	igénytelen, dagályos nyelvhasználat; stilisztikai hibák, szegényes, pongyola mondszerkesztés, szókincs; értelemzavaró megfogalmazások (nyelvhelyességi hibák)

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

„A művészet különös kompromisszum idő és örökkévalóság között. S hát még az irodalom, mely formájában egyúttal beszéd is; nemcsak alkot, hanem mond is valamit; s mint minden beszédnek, kérdések és válaszok közé kell iktatódnia.

Soha kínosabb probléma nem volt az irodalom aktualitása, mint épp manapság: mikor a Kor szinte évenként váltja képét s hangulatát, s mire az író lelkében földolgozódtak s formát öltöttek volna korszerű mondanivalói: már el is avultak.

Az írónak választania kell idő és örökkévalóság, korszerű mondanivalók és örök emberi között: a kompromisszum mindinkább lehetetlen.

[...]

Ez a művészet! klasszikus művészet! teljes, elfogulatlan, a Kor érzelmeivel és irányaival nem törődő alkotások: s mégis azok, amelyekre szüksége van a Kornak: amelyek erősítik az Életet!”

Babits Mihály: Új klasszicizmus felé. In: *Nyugat*, 1925., 18.

A 20. század magyar irodalmában megfigyelhető két erőteljes irányzat: a merész újítás és a klasszikusokhoz való visszanyúlás. Ön szerint lehet modern, ami klasszikus? Értelmezhető-e a *modern* vagy a *klasszikus* értékfogalomként? Fejtse ki véleményét ezekről a kérdésekről! Reflektáljon a kapott idézetre, és hivatkozzon 2-3, 20. századi magyar alkotóra! Megoldása 150–450 szó terjedelmű legyen!

A *Tartalom* és a *Problémaérzékenység* szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó

- érdemben állást foglal arról, hogy lehet-e modern, ami klasszikus,
- érdemben állást foglal arról, hogy a modern vagy a klasszikus önálló értékfogalomként értelmezhető-e,
- meggyőző tartalmi elemekkel támasztja alá mondanivalóját,
- legalább 2 releváns irodalmi példára hivatkozik,
- reflektál a kapott idézetre.

Lehetséges tartalmi elemek:

- klasszicizálás: a két világháború között jelentkező művészi magatartás, melyben az alkotó a klasszikus értékeket, műfajokat és formajegyeket követi
  - A hagyományba ágyazottság tényének felismerése modern előrehaladás; a klasszicizálódás többnyire örökérvényűséget biztosít a műveknek, ezért a klasszikus műalkotások minden korban modernnek számíthatnak.
  - A klasszicizáló irodalmi művek és szerzők évszázadok, évezredek tapasztalatát, tehát időt és hitelességet rendelnek saját alkotásaikhoz.
  - Minden, ami ma klasszikus, újnak és modernnek számított a maga korában.
  - A klasszikus értékek kiállták az idők próbáját, ezért a modern kor értékvilágának és ízlésének is megfeleltethetők.
  - A klasszikus műalkotások formai és műfaji jegyei az újklasszicizmus stílusirányzatának korszakában a modern közlésmód kifejezőeszközeivé váltak.
-

-
- A klasszicizálás ugyanakkor a modernségből való visszafordulásként, az újító szándékról való lemondásként is értelmezhető. Innen nézve tehát nem feltétlenül modern, ami klasszikus.
  - A modernség nem jelent abszolút értéket. Az értékfogalom mindig kanonizáció eredménye.
  - Babits Mihály alkotói dilemmája a modernség és a klasszikus értékek közötti választásban áll. Úgy véli, a modernség soha nem tehető tartósan aktualitássá, mert újdonságát rendre felülírja a változás. A költő meglátása szerint a modernséget azonnal meghaladja az idő.
  - Azonban tanulmányában arra a megállapításra jut, hogy a művészetben a klasszikus értékeknek van igazi létjogosultságuk, ezekre az értékekre minden kor emberének nagy szüksége van.
  - A magyar irodalomtörténet legjelentősebb klasszikus modern és avantgárd alkotóinak művészete – tartalmi és formai szempontból egyaránt – klasszicizálódott. A saját korában önmagát modernként definiáló alkotó vagy mű fog a későbbiekben klasszicizálódni.
  - A szimbolista Ady Endre *Új versek* (1906) című kötetének újszerű jegyei első pályaszakaszát és annak kötetét végig meghatározták. Második alkotói korszakának végén, illetve az utolsó pályaszakaszban költészete klasszicizálódott. A világháború értékpusztító hatása az értékörzés erkölcsi parancsára készítette Adyt, akinek lírájában archaizáló nyelvi és népköltészeti formák (kuruc-versek), illetve a históriás énekhagyomány elemei (*Krónikás ének 1918-ból*) jelentek meg. Háborúellenes költészetében a biblikus-apokaliptikus hang teremtett kapcsolatot a klasszikus irodalommal (*Emlékezés egy nyár-éjszakára*).
  - Babits Mihály első kötetének, *Levelek Irisz koszorújából* (1909) nyitó ars poéticája (*In Horatium*) az ókori költőt, Horatiust idézi meg. Babits versében a tartalmi és formai megújulás és az állandóan változó világ ábrázolásának költői programját hirdette. A 20-as években már megfigyelhető volt, a 30-as években pedig meghatározóvá vált költészetének klasszicizálódása. Új költői témái a humánus örökség és a meglett próféta szerep vállalásának erkölcsi parancsát fogalmazták meg és szakítottak a pályanyitány szépségkultuszával. A hagyományba ágyazottság leginkább a *Jónás könyve* (1937-38) című elbeszélő költeményében van jelen: az ószövetségi könyv parafrázisának archaizáló nyelvi világa is a klasszicizálódás tényét bizonyítja költészetében.
  - Kosztolányi Dezső pályájának első korszakát az esztétizáló modernség stílusjegyei uralták. *Négy fal között* (1907) című szimbolista-parnasszista verseskötetét a klasszikus modernség látásmódja jellemezte. 1910-ben megjelent, második kötetében (*A szegény kisgyermek panasza*) szimbolista, impresszionista, szecessziós és expresszionista jegyek egyaránt megtalálhatók voltak. A 20-as évek nagy kötetében, *Kenyér és bor* (1920); *A bús férfi panasza* (1924) szintén a klasszikus modernség stílusirányzatai domináltak. A költő alkotásművészete a 30-as években távolodott el az esztétizáló modernségtől. A *Számadás* (1935) című kötet verseiben már klasszikus formák és metrumok tűntek fel.
  - József Attila költői indulását az avantgárd hatások jellemezték: szürrealizmus (*Medáliák*), újnépességek (*Tiszta szívvel, Klárisok*), expresszionizmus (*Nem én kiáltok*).
-

A pálya utolsó 2-3 évében József Attila költészete klasszicizálódott: versei ekkortól szabályos formát (kötött terjedelem és versritmus) mutattak; az alkotások között szonetteket (*Modern szonett*) és hexametereket (*Flóra*) is találunk.

- Radnóti Miklós költészete az avantgárd jegyében indult. A *Pogány köszöntő* (1930), az *Újmódi pásztorok éneke* (1931) és a *Lábadozó szél* (1933) című köteteket az expresszionizmus és a szürrealizmus mondanivalója és modern formakultúrája hatotta át. A *Járkálj csak, halálraitélt!* (1936) és a *Meredek út* (1938) kötetekben már csak szabályos verselésű és formájú költemények találhatók. A humánus örzésének szándékát költészetében leginkább kifejező műfaj, az ekloga megjelenése a költő alkotásművészetének klasszicizálódását mutatja.

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

A **Gondolatmenet** és a **Nyelvi igényesség** szempontok értékelése az általános értékelési szempontok alapján történik.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:

~ ~ ~ ~ ~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora, szimbólum, ars poetica, motívum)
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. a *-ban/-ben* és a *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

-
- A helyesírási hibákat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, valamint a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
  - **A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:**
    - a vizsgázó a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldás terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
    - a reflektáló szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldás terjedelme kevesebb, mint 15 szó
ÉS
    - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
  - Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró javítani kívánt szót /szavakat egy vonallal áthúzza, a helyesnek vélt szót /szavakat pedig újra leírja.
  - Az ékezethasználát pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *friss, kommunikáció, kötelezettség*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, dühhel/dühvel, százsor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*)
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése (pl. *folyik, folyjon, megfojtja*)
- a felszólító módú igealakokban (pl. *higgyen, hagyja*)

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, a tagadott szóval, a tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis*; az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákkal 4 hibapontnál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0–2	8
3–4	7
5–6	6
7–8	5
9–10	4
11–12	3
13–14	2
15–16	1
17 –	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználát kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználát hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatók egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.